

JUSTITS MINISTERIET

Politi- og Strafferetsafdelingen

Folketinget
Retsudvalget
Christiansborg
1240 København K

Dato: 26. maj 2014
Kontor: Politikontoret
Sagsbeh: Louise Bach Algren
Sagsnr.: 2013-0030-1868
Dok.: 1013751

Hermed sendes besvarelse af spørgsmål nr. 368 (Alm. del), som Folketingets Retsudvalg har stillet til justitsministeren den 19. december 2013. Spørgsmålet er stillet efter ønske fra Pernille Skipper (EL).

Karen Hækkerup

/

Louise Falkenberg

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

Telefon 7226 8400
Telefax 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

Spørgsmål nr. 368 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg:

”Ministeren bedes oplyse, om der fra danske myndigheder siden 1990 er pågået nogen form for politimæssig efterforskning af ejer og forsikringsforholdet til skibet Scandinavian Star, og om en eventuelt efterforskning har inddraget efterforskning i USA og på Bahamas og England”

Svar:

Justitsministeren har til brug for besvarelsen af spørgsmålet indhentet en udtalelse fra Rigsadvokaten, der har oplyst følgende:

”1. Få dage efter branden den 7. april 1990 på skibet Scandinavian Star aftalte regeringerne i Norge, Sverige og Danmark at nedsætte et særligt undersøgelsesudvalg (Granskningsudvalget), som bl.a. skulle vurdere ulykkens årsag, skibets tekniske standard, udrustning, besætning, drift og redningsberedskab i forhold til gældende regler. Granskningsudvalget afgav rapport i januar 1991 (NOU 1991:1A).

Desuden blev der fra den 11. april 1990 og over i alt 11 retsdage gennemført søforklaring ved Sø- og Handelsretten i København, hvor en lang række personer blev afhørt med henblik på at fastlægge omstændighederne i forbindelse med branden.

Det blev endvidere mellem de norske, svenske og danske myndigheder aftalt at opdele efterforskningen i sagen således, at branden og dens umiddelbare årsag blev efterforsket af de norske myndigheder, brandslukningsarbejdet og de tekniske forhold på skibet blev undersøgt af de svenske myndigheder, og skibets ejer- og forsikringsforhold samt skibets almindelige sødygtighed og overensstemmelse med den søretlige lovgivning blev efterforsket af de danske myndigheder.

De norske myndigheders undersøgelser pegede på, at branden var påsat, og at det var mest sandsynligt, at gerningsmanden var en passager, der omkom under branden. Der blev derfor ikke rejst en straffesag mod nogen personer for brandstiftelse. Umiddelbart efter branden foretog de norske myndigheder gentagne afhøringer af de overlevende for at kortlægge hver enkelt passagers og hvert enkelt besætningsmedlems færden lige før branden. De norske myndigheder overvejede i den forbindelse, om et eventuelt motiv til branden kunne være forsikringsbedrageri.

2. Efterforskningen i Danmark blev forestået af det daværende Frederiksberg Politi. Efterforskningen vedrørte bl.a. ejer- og forsikringsforholdene omkring Scandinavian Star, og der blev i den forbindelse også tilvejebragt oplysninger om ejerforholdet gennem indhentelse af oplysninger i udlandet. Der blev således i 1990 kort tid efter branden gennem Udenrigsministeriet indhentet oplysninger om Scandinavian Star i Bahamas' skibsregister, hvor skibet var hjemmehørende. Det fremgik heraf, at selskabet SeaEscape Cruises Ltd. stadig var registreret som ejer den 7. april 1990, selv om det under efterforskningen kom frem, at der nogle måneder inden branden var indgået en aftale om salg af skibet til det danske selskab K/S Scandinavian Star. Købers advokat havde forinden oplyst til politiet, at årsagen hertil var, at hele købesummen endnu ikke var betalt på det tidspunkt, da skibet brændte. Registreringen af overdragelsen af skibet fra SeaEscape Cruises Ltd. til K/S Scandinavian Star blev efterfølgende gennemført den 30. august 1990 med virkning fra den 5. april 1990.

Den danske efterforskning førte til, at der ved Sø- og Handelsretten blev rejst tiltale mod tre personer – skibets reder (Henrik Johansen), skibets kaptajn og direktøren i rederiet – for overtrædelse af § 23 i den dagældende lov om skibes sikkerhed.

Efter denne bestemmelse pålægges rederen det overordnede ansvar for lovens opfyldelse. Rederen skal således påse, at skibet lever op til lovgivningens krav, og at driften af skibet sker i overensstemmelse med loven, herunder sørge for at fejl og mangler, som han bliver bekendt med, udbedres.

Lov om skibes sikkerhed indeholder ikke en definition af, hvad der forstås ved en reder. Det fremgår af lovens forarbejder, at der ved afgørelsen af, hvem der må betragtes som reder, normalt må lægges vægt på ejerforholdet, men at andre forhold så som dispositionsretten over skibet også kan få betydning for vurderingen af, hvem rederansvaret påhviler.

Sagen blev endeligt afgjort ved Højesterets dom af 22. november 1993 (trykt i Ugeskrift for Retsvæsen 1994, side 62), hvor de tiltalte hver blev idømt 6 måneders hæfte, som var den dagældende lovs højeste straf, bl.a. for ikke at have sørget for, at skibet var i en sikkerhedsmæssig forsvarlig stand.

Det var afgørende for domstolenes vurdering af Henrik Johansens ansvar, at han måtte anses for skibets reder, idet han havde dispositionsretten over skibet, og traf alle væsentlige beslutninger vedrørende købet og driften af Scandinavian Star. Det var således ikke afgørende for domstolenes strafferetlige vurdering af sagen, hvem der måtte anses for at være ejer af skibet på ulykkestidspunktet. Hverken Sø- og Handelsretten

eller Højesteret gik derfor ind i en nærmere civilretlig vurdering af, hvem der var juridisk ejer af skibet på tidspunktet for branden.

Det strafferetlige ansvar for skibets sikkerhed påhvilede skibets reder, og der blev ikke af dansk politi i forbindelse med den danske straffesag indledt efterforskning mod de personer, der på sælgers side var involveret i salget af Scandinavian Star, heller ikke gennem myndighederne i USA, på Bahamas eller i England. Dansk politi ses i øvrigt ikke at have afhørt personkredsen bag salget af Scandinavian Star i forbindelse med efterforskningen af branden på Scandinavian Star, ligesom Rigsadvokaten ikke er bekendt med, at andre politimyndigheder i den anledning skulle have afhørt denne personkreds. Der henvises i øvrigt til afsnit 4 nedenfor.

Det tilføjes, at Den Særlige Klageret efterfølgende i henholdsvis 1997 og 2006 ikke har fundet grundlag for at genoptage Højesterets dom af 22. november 1993.

3. Efter afslutningen af straffesagen i Danmark har pårørende og overlevende efter branden på Scandinavian Star flere gange anmodet om genoptagelse af efterforskningen i sagen. Disse anmodninger er behandlet af Rigsadvokaten og Justitsministeriet. Rigsadvokaten har senest i 2011 afvist at genoptage efterforskningen.

Rigsadvokaten har i den forbindelse i 2005 afgivet en omfattende redegørelse om en række spørgsmål vedrørende genoptagelse af sagen, herunder vedrørende ejer- og forsikringsforholdene til Scandinavian Star. Rigsadvokaten har endvidere i 2010 udarbejdet et yderligere notat om visse spørgsmål vedrørende branden på Scandinavian Star. Notatet omhandler også ejer- og forsikringsforholdene.

Rigsadvokaten har i forbindelse med behandlingen af anmodningerne om genoptagelse af efterforskningen foretaget en vurdering af straffesagens akter sammenholdt med de oplysninger, der er fremlagt for politiet og anklagemyndigheden efter straffesagens afslutning i forbindelse med genoptagelsesansøgningerne. Rigsadvokaten har således ikke i forbindelse med vurderingen af spørgsmålet om genoptagelse af efterforskningen fundet grundlag for herudover at indhente nye oplysninger i sagen, herunder foretage afhøringer eller andre efterforskningsmæssige skridt.

Det daværende Frederiksberg Politi foretog dog i august 2006 en afhøring af en dengang 87-årig mand, der havde rettet henvendelse til politiet, idet han angiveligt havde oplysninger vedrørende branden på Scandinavian Star. Rigsadvokaten fandt imidlertid ikke, at afhøringen gav anledning til at

foretage yderligere i sagen, men afhøringsrapporten blev sendt til orientering til den norske rigsadvokat, idet branden som anført ovenfor under afsnit 1 blev efterforsket af norsk politi. Bortset fra denne enkeltstående afhøring er Rigsadvokaten ikke umiddelbart bekendt med, at dansk politi efter afslutningen af straffesagen i 1993 har foretaget nye efterforskningsskridt i sagen om branden på Scandinavian Star.

Det bemærkes i den forbindelse – som der nærmere er redegjort for i Rigsadvokatens notat fra 2010, punkt 4 – at en genoptagelse af den danske efterforskning af straffesagen vil forudsætte, at der er grund til at tro, at det vil være muligt ved fornyet efterforskning at fremskaffe oplysninger, der ikke allerede har været fremme i sagen, og som samtidig kan føre til en ændret strafferetlig vurdering af sagen.

Det betyder, at hvis efterforskningen skal genoptages, skal der være grund til at tro, at politiet kan fremskaffe nye oplysninger, som kan føre til, at der kan rejses tiltale mod en eller flere nulevende personer for brandstiftelse efter straffelovens § 180 om forsætlig brandstiftelse.

Selv om det f.eks. måtte være muligt at fremskaffe nye oplysninger om ejerforholdene vedrørende Scandinavian Star, vil dette ikke i sig selv være tilstrækkeligt til, at der vil kunne rejses en straffesag om overtrædelse af straffelovens § 180. Dette ville forudsætte, at der i dag tilvejebringes beviser, som kan kæde en eller flere nulevende personer direkte sammen med branden på en sådan måde, at anklagemyndigheden kan føre bevis for, at den eller de pågældende personer i 1990 planlagde og/eller påsatte branden eller på anden måde medvirkede hertil.

4. Med hensyn til afhøring af personkredsen omkring de forskellige selskaber, som var involveret i salget af Scandinavian Star (nævnt i spørgsmål nr. 370), kan jeg oplyse følgende:

Som nævnt ovenfor i punkt 2 ses dansk politi ikke at have foretaget afhøring af personkredsen i selskaberne bag salget af Scandinavian Star. Der er ikke gennem årene fremkommet oplysninger om ejer- og forsikringsforholdene, som har givet Rigsadvokaten grundlag for at antage, at der til brug for den oprindelige straffesag vedrørende overtrædelse af den dagældende lov om skibes sikkerhed burde have været foretaget politiafhøring af personkredsen omkring International Shipping Partners og SeaEscape Cruises Ltd., eller grundlag for at foretage sådanne afhøringer i forbindelse med anmodningerne om genoptagelse af sagerne.

I anmodningerne om genoptagelse af efterforskningen har det bl.a. været gjort gældende, at forskellige navngivne personer kunne kædes sammen med og var ansvarlige for branden. En af de personer, der er blevet peget på i anmodningerne, er den daværende administrerende direktør i International Shipping Partners, som gennem SeaEscape Cruises Ltd. var involveret i salget af Scandinavian Star.

Rigsadvokaten har i forbindelse med sin behandling af anmodningerne om genoptagelse af efterforskningen forholdt sig til de påstande, der har været fremført i anmodningerne, herunder om navngivne personers mulige rolle i forbindelse med branden på Scandinavian Star, ligesom Rigsadvokaten også har forholdt sig til betydningen af, at den ovennævnte direktør ikke i forbindelse med efterforskningen af straffesagen om Scandinavian Star er blevet afhørt af politiet. Herom kan der henvises til Rigsadvokatens redegørelse af 28. januar 2005 for behandlingen og vurderingen af anmodningerne om genoptagelse af efterforskningen vedrørende branden på Scandinavian Star, side 58.

Det bemærkes i den forbindelse, at direktøren i 1996 og 1997 under efterforskningen af en anden straffesag blev afhørt af det daværende Frederiksberg Politi, hvor han bl.a. forklarede om sin relation til Sea Escape Cruises Ltd. og om salget af Scandinavian Star fra dette selskab til K/S Scandinavian Star.

Det bemærkes endvidere, at direktøren under en fogedsag den 17. april 2000 i forbindelse med en udsendelse ”Gåden om Scandinavian Star”, som Danmarks Radio planlagde at vise, ligeledes afgav forklaring om sin rolle vedrørende salget af Scandinavian Star fra SeaEscape Cruises Ltd. til K/S Scandinavian Star. På baggrund af de oplysninger, der fremkom under sagen, bestemte fogedretten, at Danmarks Radio ikke måtte vise den pågældende udsendelse, ligesom Danmarks Radio ikke måtte betegne direktøren som ”ansvarlig eller disponerende reder” i relation til Scandinavian Star. Dette er beskrevet i Rigsadvokatens redegørelse fra 2005 side 38.

Heraf fremgår ligeledes, at direktøren klagede til Pressenævnet over, at Danmarks Radio havde tilsidesat god presseskik, idet Danmarks Radio den 9. april 2000 havde bragt et indslag om branden på Scandinavian Star. I indslaget blev det angivet, at Danmarks Radio kunne afsløre, at det var en stor og kompliceret skattetransaktion, som var årsag til, at Scandinavian Star blev indsat på ruten Oslo-Frederikshavn, før dette var driftsmæssigt forsvarligt. Pressenævnet fandt, at Danmarks Radio uden at have haft det fornødne grundlag havde bibragt seerne det indtryk, at direktøren bar et væsentligt ansvar for katastrofen på Scandinavian Star. På den baggrund fandt Pressenævnet, at Danmarks Radio groft havde tilsidesat

god presseskik, og nævnet udtalte derfor alvorlig kritik af Danmarks Radio.

Efterfølgende sendte direktøren et brev til det daværende Frederiksberg Politi, hvor han redegjorde for sin relation til SeaEscape Cruises Ltd. og sin rolle i forbindelse med salget af Scandinavian Star.

De oplysninger, der efter afslutningen af højesteretssagen i 1993 er fremkommet om personkredsen bag International Shipping Partners og SeaEscape Cruises Ltd. i sagen om Scandinavian Star, herunder den indenretlige forklaring og brevet fra direktøren nævnt ovenfor, er således – som det også fremgår af Rigsadvokatens redegørelse fra 2005 – blevet inddraget i Rigsadvokatens behandling af spørgsmålet om genoptagelse af efterforskningen i sagen.”

Justitsministeriet kan hertil oplyse, at ministeriet har behandlet flere klager over Rigsadvokatens afslag på genoptagelse af efterforskningen af sagen.

Formålet med Justitsministeriets behandling af klagerne har været at efterprøve Rigsadvokatens afgørelse i sagen. Som også anført i Rigsadvokatens udtalelse, er det centrale spørgsmål i den forbindelse, om der er grundlag for at antage, at der ved yderligere efterforskning vil kunne peges på en eller flere nulevende personer, som med rimelig grund kan mistænkes for overtrædelse af straffelovens § 180 om forsætlig brandstiftelse.

Justitsministeriets vurdering af sagen har ud over gennemgangen af anmodningerne om genoptagelse bl.a. bygget på de akter, der indgik i straffesagen, som blev afgjort ved Højesterets dom af 22. november 1993.

Derudover kan Justitsministeriet henvise til vedlagte notat af 13. juli 2006 om Justitsministeriets behandling og vurdering af anmodningerne om genoptagelse af efterforskningen af branden på Scandinavian Star den 7. april 1990. Notatet, der tidligere er sendt til Folketingets Retsudvalg, er udarbejdet i forbindelse med Justitsministeriets behandling af klager over Rigsadvokatens afgørelser af 28. januar 2005.

Der vedlægges endvidere Rigsadvokatens redegørelse af 28. januar 2005 for behandlingen og vurderingen af anmodningerne om genoptagelse af efterforskningen vedrørende branden på Scandinavian Star den 7. april 1990 i delvis anonymiseret form. Redegørelsen er tidligere sendt til Folketingets Retsudvalg i fortrolig form.

Endelig vedlægges Rigsadvokatens notat af 7. december 2010 om visse spørgsmål vedrørende branden på Scandinavian Star, der tidligere er sendt til Folketingets Retsudvalg.